

Túlságosan nagy csend van ezeken a képeken. Szinte nyomasztó érzés, beszélgetni akarsz valakivel, akire kíváncsi vagy nagyon, de nem megy. De miért, kérdezed magadtól. És kezdesz figyelni magadra is, önkéntelenül, és

észreveszed, hogy valójában már el is kezdődött a beszélgetés, közted és a képek között, csak nem úgy, ahogy a képekkel megszoktad, nem ők szólítanak meg. Ők csak vannak, némák és gyönyörűek. Nem tudnak beszélni.

76 Jász Attila

A NYUGALOM MELLÉKÖSVÉNYÉN

Nádor Tibor képeiről

És nem is akarnak. Sugároznak csupán. Irodalmi szövegekben azt szokták mondani az ilyen nyomasztó csendről, teremtés előtti. Azonban egyértelműen a teremtés után vagyunk. Az embert körülvevő világ, a természet és az ember legszorosabban vett környezete hallgat a képeken. De hát, kérdem én, miért kellene egyáltalán beszélniük, miért várom el. Azért, mert ez a némaság sötét, ez a némaság süt. Nehéz csendben elviselni a hatásukat. Nem csupán esztétikus képvilágról van szó, tétje van az ábrázolásnak. Ember utáni világ ábrázolódik, *emlékképek* bontakoznak némán jelenünkbe a jövő számára. Mintha a múlt *szobamozijába* ülnénk be, nézzük a régi filmet, rólunk szól, pontosabban a környezetünkről, nem arról, milyenek voltunk, hanem mit éreztünk és gondoltunk egykor. Mi magunk nem vagyunk érdekesek, nehéz ezt elfogadni.

Mindig is gyanítottam, a tájkép és az enteriőr valójában ugyanazt a dolgot mutatja meg. Nem kimond vagy elhallgat valamit előlünk, hanem elhallgattat. Nádor Tibor képei előtt állva jól látható ez a parancsoló evidencia. Bátorításért belelapozok az elhallgatások kiváló költőjének kötetébe: „Oly sok mindent nem lehet se leírni, se elhallgatni!” Akkor jó, nyugszom meg, a költészet szintén tudja ezt. Vagy valami ilyesmit, hiszen a kimondással rögtön érvényét is veszti az a homályosság, ami olyan nyomasztóan és izgalmasan hat a képeken, amiktől annyira működik, és amiért folyton nézni akarjuk. A konkrét megfogalmazással elveszik valami nagyon fontos. „Félig kitért ajtó valahány ember, / a térre nyílik, amely mindannyiunké.” Tomas Tranströmer tudja ezt, hiszen költő és pszichológus. És tudja ugyanezt Nádor Tibor is, amikor félig kinyitja előttünk az ajtót. Aki akar, belép, de nem kötelező. Közös emlékszobáról vagy térről, a kollektív tudattalanról beszél a pszichológus költő, miként Nádor Tibor *Szobamozij*-sorozata ugyanerről hallgat. Olyan *emlékképek* idéződnek meg vásznain, amelyekre mindannyian emlékszünk, mai, kaotikus világunkból kiemelt, látszólag lényegtelen apróságok, tárgyak. A festő figyelme, majd

eszközei emelik a mindennapok világából a pillanat, az álló idő művészi magasságába ezeket az állandóan visszatérő motívumokat. Akárhogy közelítsünk is a képek felé, a közhely igaz, az ember csupán félkész teremtmény beteljesítendő feladat nélkül. Az alkotás folyamatában azonban befejezetté válhat, ami sajnos, az alkotás elkészültével azonnal meg is szűnik. 77

Ismét félkész marad, az isteni pillanatokból visszahanyatlík emberibe. A művész, az önmegvalósítás segítségével, az önalakítás küzdelme során megközelítheti a teljességet, de azt soha el nem éri, érheti. Ezt persze nem árt tudni. Weöres Sándor, amikor az ősi bölcsességek nyomán leszűrte, mit jelent mindez ma, számunkra, pontosan tudta, ez az út *a teljesség felé* vezet. De azt soha nem éri, érheti el. Ugyanakkor csakis e folytonos szabadságra törekvés által van esélye az embernek, hogy a teremtő méltó alkotótársává váljon. Néhány mulandó pillanat erejéig.

Új Forrás 2011/4 – Jáász Attila: A nyugalom mellékösvényén
Nádor Tíbor képeiről

Tényszerű adat, hogy a mai ember több képet lát egy nap alatt, mint a 19. század embere egész életében. Ennek ellenére vannak művészek, akik a mai tendenciákkal szemben makacsul ugyanazokat a témákat festik, rajzolják meg újra és újra. Valószínűleg hisznek abban, amit Kemény Katalin is hangsúlyozott a lakása ablakából állandóan ugyanazt a tájat festő Veszelszky Béla kapcsán, miszerint *a remekmű attól remekmű, hogy megunhatatlan*. Veszelszky mindenkor hangsúlyozta, kizárólag a valóságot festi, és hogy minden ecsetvonás óriási felelősségvállalás az emberi világ mellett. Hasonlóképpen lát és gondolkodik Nádor Tíbor is. Ő sem folyton új és új témákkal, és azok kompozícióival akar elkápráztatni bennünket, nézőket, hanem állandó témái és helyei finom, folytonos változási lehetőségeit festi meg. Ezáltal nem az lesz fontos, amit látunk, hanem amit a festő láttatni akar, nem a látvány, hanem az általa kifejezett érzés, lelkiállapot.

Nehéz kérdés manapság a festészet kapcsán, hol is a határ a külső/konkrét és a belső/elvont ábrázolása között. Annak idején Weöres Sándor mesteréhez írott levelében érvényesnek tűnő válaszlehetőséget talált. „Csak egyet hiányolok benne [*a Forradalom a művészetben* című könyvben]: bármelyik művészetet tisztán spirituális szempontból nézed, nem pedig 'mesterségbeli' szempontból. A képekben azt vizsgálod, hogy általuk milyenfajta lelki elemmentumot sugároznak; s alig beszélsz önmagukban-véve színekről és formákról és vonalokról. Pedig úgy sejtem, hogy az a lelki elem, mely szín, forma, vonal által megnyilvánul: másodlagos ahhoz képest, amit az a szín, forma, vonal önmagában-véve jelent. A kép igazi valósága nem az, ami 'benne rejlik', hanem az, ami 'ő maga'." Nehéz Nádor Tíbor képeiről beszélni. Elmondani, hogy az általa teremtett, rendkívül egységes szín-forma-vonal

mit is jelent önmagában véve. Nem a táj egy adott, kiszakított és visszatükrözött valóságszeletét. (Azt is, természetesen.) Színkezelése és technikai megoldásai egy festői látásmódot jelenítenek meg, amire a magam részéről nagyon vevő vagyok.

78

„A kép igazi valósága nem az, ami ‘benne rejlik’, hanem az, ami ‘ő maga’.” Írja Weöres Sándor Hamvas Bélának. Az úgynevezett „üzenet” tehát nem egy didaktikusan megfogalmazott-megfestett eszme vagy gondolat, maga a megvalósítás válik tulajdonképpeni üzenetté. És ami lényegtelennek, érdektelennek, unalmasnak tűnhet témaként (egy szobabelső, egy körfolyosó, egy táj részlete), a színeken, a festékrétegeken, a faktúrán keresztül mégis elmesélhetővé válik, a segítségükkel derül ki, mi történik, zajlik valójában bennünk. Menekülő felhők árnyéka a szántóföldeken, sűrű pára vibrál a hajnali mező fölött. A lovasok pedig „sűrű trappban” éppen eltűntek „a csatakos virradatban”. Nyomuk se marad, csak a magára hagyott táj árva részlete fűdik fényben és árnyékban.

„A természetbe belevetítik az emberi érzésvilág egész gazdagságát, a természet vidám, melankolikus, sivár, ujjongó, játékos, vigasztaló, Érosszal telített, haragvó.” Írja kissé bosszankodva Szerb Antal 1940-ben, *Természet vagy táj* című esszéjében. Mivel szerinte ez egyáltalán nem mindegy, és a maga részéről kategorikusan elutasítja a természet fogalmához tapadó romantikus panteizmust. „Ma már nem akarunk feloldódni a természetben – írja –, nem akarjuk átélni a benne rejlő titokzatos Istenit, egészen más ambíciónk van: meg akarjuk érteni a tájat. [...] A ‘természethez’ az ember a szívével fordult, a ‘tájhoz’ a szemével és a lelki szemével, a lényeglátó intuícióval.” Hümmöghetünk rajta, igaza van-e. És ezek szerint biztosan állíthatjuk, Nádor Tibor 21. század elején ábrázolt tájrészletei vastagon felkent, expresszív megvalósításuk ellenére kissé 19. századi módon tükrözik természetközeli szemléletmódját. Szívének panteisztikus fényével telített látásmódja következtében legsötétebb tónusú tájrészletei is fölizzanak.

Mi kell ahhoz, hogy valaki mai világunkban ily módon merje feloldani féltve őrzött és dédelgetett egóját a megfestett hely/tér álta? A szürke legváltozatosabb árnyalataiban. Nádor Tibort intim viszony fűzi az őt inspiráló tájak részleteihez, műterme bizonyos fényviszonyaihoz vagy lakásának körfolyosójához. Csak a szerelmes ember képes így ránézni imádata tárgyára, és ilyen szinten megmutatni szeretete jelét. Ez az azonosulás, eggyé válási kísérlet, a legmagasabb szintű esztétikai törekvés. Nádor Tibornál ez a törekvés a megvalósulásig is eljut. Kiválasztja azt a néhány fontos motívumot, és ahhoz hűséges tud maradni. Énje nem nyugtalan, legalábbis képeiből rendkívüli

nyugalom árad. Ha besétálunk valamelyik képének terébe a nyugalom mellékösvényén át, egészen a festékrétegek és visszakaparások közé, egyenesen egy lankás táj részletébe, megértjük, miért is hallgatnak olyan mélyen képei, és miről. Arról, ami nem látszik. Hogy

79

*a lovasok zuhogó, sűrű trappban
megjönnek a csatakos virradatban.*

